

Deželni zbori.

Deželni zbor Kranjski.

Debata o premembi občinske postave gledé tega, ali naj se naredijo občine velike ali male.

V 13. seji je dr. Poklukar poročal v imenu dotičnega odseka o zadevah občinske postave. Deželni odbor je poročal namreč, da prememba te postave je odvisna od prestrojitve politične uprave sploh, da pa se v tem obziru ni še nič učinilo niti od strani državnega zbora, niti od vlade.

Pretresovaje to poročilo, navaja dr. Poklukar, se je v odseku pokazalo dvojno mnenje; manjšina odsekov je za to, naj se deželna postava od leta 1869 izvrši, to je, da se osnovajo velike občine (srenje); večina pa temu ni pritrdila in sicer zaradi tega ne, ker se je dotična enketna komisija lanskega leta, pri kateri je bil zastopan tudi ves deželni zbor, izrekla zoper ono silo, ki jo normira postava od leta 1869, in zagovarjala to, naj se občinam na prosto voljo dá, ali se hočejo zložiti v večje občine ali manje po svoji potrebi; naslonjena na enketni sklep predlaga odsekova večina, naj se deželno-odborna poročilo vzame na znanje.

Temu nasproti pa je vitez Langer, kot poročevalec odsekove manjšine, predlagal, naj se deželnemu odboru nalaga, izvršiti postavo od dne 2. januarija leta 1869, to je, ustanoviti velike občine. — Ta predlog je podpiral vladni zastopnik vitez Widmann dostavši, da se ne dá bolje dokazati, ali bo nameravana postava zaradi velikih občin res slaba, kakor s tem, da se izvrši; potem bo skušnja sodila.

Dr. Bleiweis temu ugovarja in pravi: Oba gg. predgovornika sta povdarjala, da se sklep deželnega zbora od leta 1869 mora izvršiti. Vitez Langer je rekel, da dosedanja stagnacija ne more dalje trajati, in g. vladni zastopnik je dostavil, ako se bo pokazalo, da nova občinska postava ne velja, se bode pa predrugačila. Al to sredstvo večnih poskušinj zdi se meni zelo nevarno. Gospôda moja! občina se je takrat, ko smo 1848 prvič zagledali zarijo ustave, razglasila za fundament ustavnega življenja; takrat se je reklo: „svobodna občina je podlaga svobodne države“. Če tedaj se na uni strani v eno mer liberalizem zagovarja, bi moralo to tudi za občine veljati. Al zdaj se ravno od une liberalne strani slišijo glasovi, naj se občine zložé s silo, to je, zoper voljo ljudstva našega, ki je mnogokrat odločno izreklo, da ne mara za velike občine, ki imajo po 3000 in še več duš. Tudimi smo prejšnji čas bili za velike občine, ker smo mislili, da bodo lažje zmagale svoj posel. Al dandanes se ne dá prezirati, da imajo naše sedanje občine že toliko opravka, da ga ne morejo zmagati, sedaj naj bi pa do bile še celi uradi, „ganze Aemter“, in nalagalo naj bi se jim še večje breme! Če se stvar le teoretično pogleda, se res misli, da velike občine bodo častite korporacije z veliko pisarnico itd., ki bodo zmôgle tudi večje pôle. Al če pomislimo, kolikošni stroški so s to častitljivostjo združeni, ne bomo se čudili, da je nastal velik strah po deželi, ko je počil glas, da bomo napravili velike občine. In to je bil vzrok, da se je v posvetovanje sklicala enketna komisija. Ko pa so v ta zbor prišli iz vseh krajev naše dežele zaupni možje, in so bili tudi okrajni glavarji tukaj, izreklo se je, da postava v smislu velikih občin ni izpeljiva. Zato, gospoda moja! nismo se lotili kar hitro dela velikih občin. Če se zmirom povdarja, občinam naj se dá samouprava, avtonomija, držimo se je, pa ne začnimo avtonomije s tem, da jo pokopljemo, kajti če še tolike svobode nimajo občine, da bi se same po

svoji volji zložile, potem je avtonomija prazna fraza in drugega nič. Meni bi se tedaj zelo nevarno zdelo, ako bi predlog manjšine obveljal. Zaradi tega pa ne bo naša dežela nikakoršne škode trpela, če ne bomo že jutri te premembe vpeljali, kajti predrugačenje politične uprave, to je tista stvar, ki se mora poprej dognati. Pri enketni komisiji povdarjalo se je, da v ozki zvezi je nova ustanova občin s predrugačenjem politične uprave, tapá čaka še rešitve, in glas se je raznesel, da minister notranjih oprav sam čuti potrebo te preuredbe, a danes je še ni. Čakajmo tedaj, kaj se bo sklenilo na Dunaji. To vem: ako provociramo plebiscit naroda, bomo zvedeli, da so mu ljubše manjše občine, ki morejo izvrševati svoja opravila, kakor okorne in drage velike. Če hočemo velike občine narediti, potem pa okrajnih glavarstev ni treba, potem bodo na njih mesto prav lahko stopile občine. Zato mislim, da je popolnoma opravičen predlog večine odsekov, da čakamo predrugačenja politične uprave in potem še le gremo na delo za ustanovitev novih občin.

Dr. vitez Vesteneck se poteza za predlog odsekove manjšine; prav naivno izreče, da ne razvidi, v kaki zvezi da stoji zložitev občin s politično organizacijo. No! to vsak človek vé, ako se le količkaj briga za občinske zadeve, če tudi pisati in brati ne zna, a okrajni glavar tega ne razvidi!

Potem poslanec M. Lavrenčič poprime besedo, rekši: Gosp. dr. Bleiweis pretresal je že stvar na tanko in jaz omeniti hočem le to, kar mi je iz skušnje znano. Pri nas so tri občine, ki imajo 3000—4000 duš; al koliko pritožeb je bilo že pri teh občinah, kolikrat so se že obrnile na deželni odbor, koliko škode trpé in koliko več plačujejo, kakor manjše občine. V manjših občinah gré duhoven županu na roko, in tukaj nimajo ljudje skoro nobenih stroškov. Da bi po besedah pl. Vestenecka bili stroški manjši, tega nikakor priznati ne morem; morebiti dr. Vesteneck ni služboval v takih krajih, kjer so soseske raztresene, kajti v velikih občinah morajo biti uradniki, tajnik in drugi; vsak hoče biti plačan; to pa morajo soseske skladati. In koliko imajo ljudje hoje pri velikih občinah, da pridejo do župana itd. Tedaj več zamude časa, več opravkov, več stroškov in več priklad. Iz vseh teh razlogov sem jaz mnenja g. dr. Bleiweisa.

Tudi poslanec Pakiž se oglasi in pravi: jaz sem ravno nasprotnega mnenja od g. pl. Vestenecka in to tudi iz svoje lastne skušnje. Gosp. pl. Vesteneck je trdil, da pri velikih občinah so stroški manjši; al poskusiti je treba, potem še le se spozna, kaj je pravo. Povdarjal sem to v odsekovih sejah, imenoval tudi soseske, zraven pa tudi župane, in dokazal, da v velikih občinah so tudi veliki stroški; male občine nimajo skoraj nobenih priklad, ker župan sam opravlja svoje dolžnosti brezplačnega pisarja, brez plačanega sluga, druga opravila pa, kakor na pr. občevanje z okrajnim glavarstvom posreduje navadno tako zvani tlačan. Velike občine pa imajo po 900 do 1000 gold. stroškov za pisarno, za tajnika in slugo, in to se plačati mora s prikladami. Toplo priporočam toraj predlog odsekove večine.

Ko sta pl. Schrey in Dežman zagovarjala predlog manjšine, se oglasi poslanec Obreza, zagovarja predlog odsekove večine in ugovarja vladnemu zastopniku. Če je on rekel, da se ne dá bolje dokazati, ali je kaka postava slaba ali dobra, kakor če se izvrši, mu odgovoriti moram, da prav Cerknška občina je dejansko izvršila postavo od leta 1869 ter se zložila s sosednimi soseskami v veliko občino, a vspeh je ta, da Cerknška občina plačuje zdaj 12 odstotkov priklad, med tem, ko poprej ni imela nobenih priklad; zdaj

plačuje tajnika, 2 občinska služabnika, župana in druge reči; vsega tega ni bilo poprej.

Dr. Zarnik navaja, da se je tudi v državnem zboru sklenila že marsikatera postava, katera še danes ni izpeljana, in reči se sme, če bi državni zbor vse nasledke novih postav dobro premislil poprej, mnogokrat bi ne bil sklepal tacihi postav. Vzemimo, na primer, postavo o tako zvanem posilnem legalizovanju (Legalisirungszwang). O tej postavi je vsa Avstrija le enega mnenja, namreč tega, da se mora odpraviti. Ko se je ta postava izpeljevati začela, imela je le ta dober nasledok, da so jo nekateri notarji dobro zadeli. Ali ne bi bilo bolje, da bi se ta postava ne bila nikdar izpeljala? Ministerstvo pa pravi, postava se je enkrat sklenila, in toraj se ne sme precej odpraviti, sicer bi se postavodajstvo kompromitiralo. Govornik nadaljuje, da tudi on je bil spočetka prijatelj velikih občin, mislé, da so za našo deželo v resnici koristne. Al to ni stvar principijelna, ampak eksperimentalna, in če se kdo pozneje prepriča, da njegovo poprejšnje mnenje ni bilo pravo, je njegova dolžnost, podvreči se družemu boljšemu mnenju. Dr. pl. Vesteneck je jako slabo podučen, če trdi, da vlada nikakor ne misli na spremembo politične uprave; kajti vsak drug zna, da se vlada že dolgo s tem peča, kako to reč dognati do konca. Če dr. Schrey povdarja, da postava se izpeljati mora zato, ker je dana, ga vprašam, kaj neki bode ljudstvo reklo, če bi postavo hoteli izpeljati s silo? Vpiralo se bode, naše stališče pa je naravno in svobodomiselnost, ker volji ljudstva prepušča, da se združi v male ali velike občine, kakor mu to bolje ugaja. Tudi on priporoča predlog odsekove večine. —

Pri glasovanju se je predlog odsekove manjšine zavrnil, nasvet večine pa je obveljal.

Mnogovrstne novice.

* *Letošnja zima in letošnja spomlad boste se v kroniko vremensko zapisale kot prečudno žalostni prikazni.* Pozimi snega, da bilo bi ga za 5 let dovolj, in družih neviht brez konca in kraja, — zdaj pa spomladi — sredi maja meseca — dežja, mraza, viharjev in zopet snega, da je groza. In to ne samo v nekaterih deželah, ampak v večem delu Evrope. Mraz in burja sta pokončala sadja in trt neizmerno sèm ter tjà; Primorsko in Vipavsko našo dolino je zadela velika škoda. V Ljubljani je deževalo čez 10 dni poredoma; 14. maja začelo je snežiti in šel je sneg celo nedeljo in celi ponedeljek, po gorah na kupe novega snega; najhuje pa trpi mah (močvirje) okolice Ljubljanske, ves v vodo potopljen.

* *Pregled lanskega leta na Dunaji na kant prišedših bank daje ondašnji časnik „Compass“, iz katerega je razvidno, da je od meseca maja 1873. do konca 1875. leta 9 Dunajskih delniških družeb (bank na akcije) konkurs napovedalo, 111 bank pa likvidaciji ali fuziji z drugimi zapadlo. Kapital konkurzu zapadlih bank v znesku 21½ milijona goldinarjev je popolnoma zgubljen. Od likvidacij zapadlega skupnega kapitala od 305½ milijona goldinarjev se je dozdej le 117 milijonov goldinarjev nazaj plačalo. Delničarji pri 108 bankah so izgubili 147 milijonov gold. Koliko nesrečnih ljudi!*

* *Ministrov ima Turški sultan nič manj kot 18; 11 jih je v dejanski službi, 7 pa postranskih brez gotovega posla; ti poslednji imajo na mesec 20.000 piastrov (po naše 2000 gld. plače); ne delajo pa prav nič. To zopet je dokaz Turške potrate.*

* *V Sibiriji namerava Ruska vlada napraviti vseučilišče, profesorji bodo ondi bolje plačani kakor na drugih Evropskih vseučiliščih.*

* *V vasi Guarrasi blizu mesta Cefalu v Siciliji s 300 prebivalci, je po noči od 6. do 7. dne aprila po silnem potresu se razčesnila zemlja; prebivalci iz spanja probudivši se hitijo iz hiš na ulice, al oni čas počili pod njihovimi nogami zemlja tako, da v dveh urah je bilo pokopano 10 hiš, ostale pa so bile razrušene. Izvedenci mislijo, da je vas stala na votlem zemljišču.*

* *Golubački komarji, o katerih smo unidan poročali, so se prikazali tudi na Erdeljskem (Siebenbürgen). Priletelo je v okolico Devško veliko rojev; tukaj in v Tordašu so naredili veliko škode.*

Politične stvari.

Shod v Berlinu.

Shod dveh cesarjev in treh državnih ministrov v Berlinu je pri kraju, in elektrika je poslala po vsem svetu golobice z zelenimi vejicami, naj mu oznanijo mir. Vse tri velike oblasti so se popolnoma porazumele o daljnem postopanju proti Turčiji in proti ustajnikom, in ministri so se razšli popolnoma složni — zadobivši svojemu načrtu tudi pritrdjenje Francoskega, Angleškega in Laškega poslanca.

Tako vsaj se glasé oficijozna poročila. Vsi Evropski narodi naj se tedaj zibljejo v zavesti, da se bo vzhodno vprašanje mirno rešilo.

Potem bi človek sodil, da se v politiki ni nič spremenilo in da bodo vlade držale se glasovitih načrtov Andrassyevih. Al temu ni po vse tako: Andrassy je pri tem shodu oddal prve gosli kancelarju Ruskemu; oče novemu načrtu, ki se le v glavnih točkah še drži Andrassyvega, je Gorčakov; po takem prvo nalogo, katero je zdaj Andrassy z znanim slabim vspehom igral, prevzame odslej Rusija. Gorčakov načrt bodo podale Evropske oblasti najprej sultanu, potem pa tudi ustajnikom, gledé na pogoje, ki so jih Rodiču stavili. Če bi se Turčija branila ali nezmožna skazala te reforme izvršiti, ali če bi se jih sprejeti ustajniki branili, in bi se na nobeni strani ne dal doseči mir brez orožja do izvršitve, potem se pošlje „žandar“ v Bosno in Hercegovino, ki ima obe deželi zasesti; ta „žandar“ pa po Gorčakovem načrtu ni več Avstrija, ampak — Italija. Vprašanje je le, če bo ona hotela to žandarsko nalogo prevzeti.

Kolikor je dalje znano o Gorčakovem načrtu, se imajo te „reform“ raztegniti ne le na Bosno in Hercegovino, temveč na vse Turške dežele, katerim bi se dalo vsaj toliko svobode, kolikor je imela je Srbija do l. 1815, dokler je bila na pol odvisna od Turčije. Ali se ima Črnagora tudi kaj razširiti, to ni še gotovo, dasiravno verjetno. V ostalem je Gorčakov načrt zelo podoben Andrassy-evemu, Gorčakovemu pa je priimek „apostelj miru“, ki si ga je ž njim pridobil, jako všeč.

Prav lep je na videz res ves ta načrt, in Evropa bi zopet prosto dihala. Al — kakor bomba priletela je iz Carigrada novica o odstopu starega bolj miroljubnega Turškega ministerstva in o nastopu novega kristjanom sovražnega med posvetovajoče se diplomatične velikaše v Berlinu. Res, Turčija ni si mogla izbrati bolj neugodnega časa za tako premembo, ki je največja ironija na obravnave Evropskih vlad. Ta prememba je jasen dokaz, da je v Turčiji prišla na vrhunec bojažljiva, kristijane črteča stranka, ki bo kmalu vzdignila kvišku bakljo boja in uničevanja kristijanov.